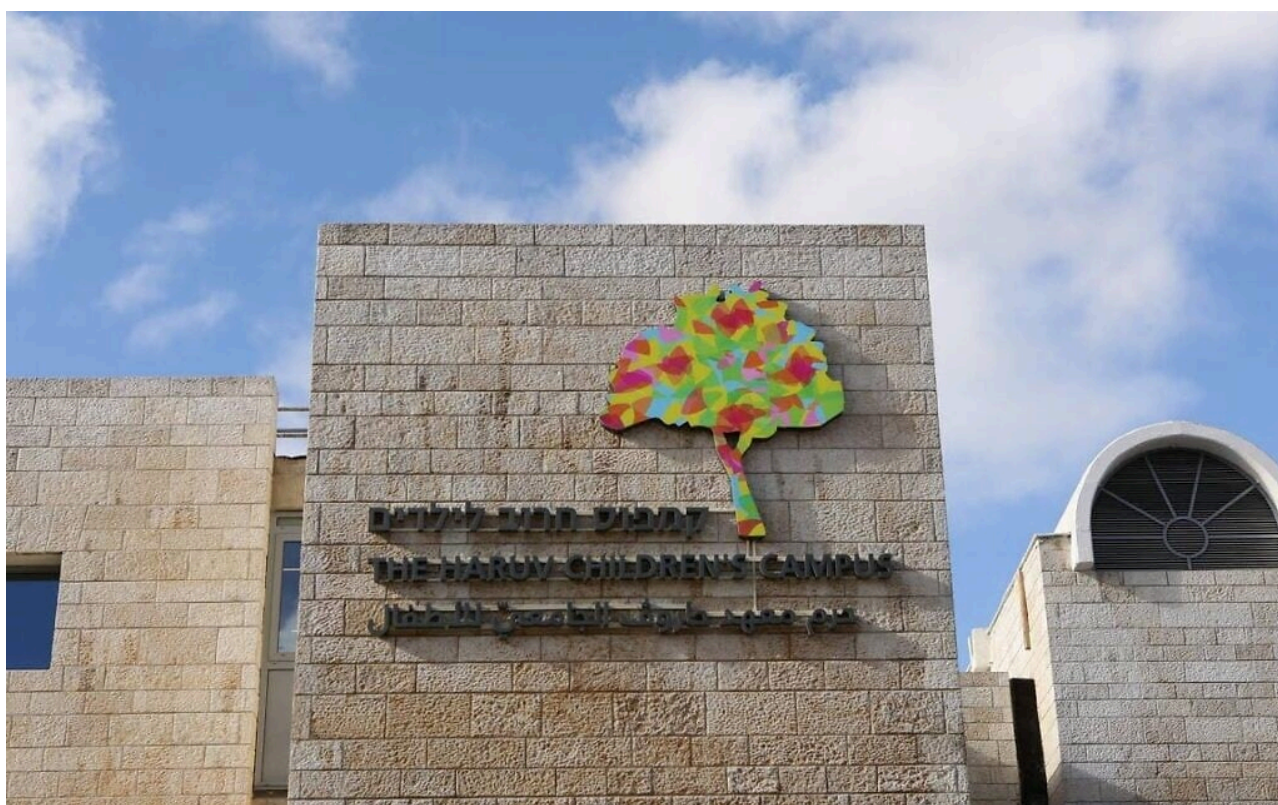

סיירת חרוב

התעללות בגילאים צעירים גורמת לשינויים במבנה המוח, אך ילדים נפגעי התעללות רבים לא מקבלים את הטיפול הנכון • "כשאני למדתי, עדיין לא היה לנו את הידע הזה", אומר פרופ' איתי ברג, מומחה לנוירולוגיה של הילד • המרפאה הרב-מקצועית שהוקמה לפני כשנתיים במכון חרוב לא מחכה למוסדות המדינה ומובילה גישה חדשנית בתחום הנוגע ל-20% מילדי ישראל

אירה טולצ'ין 15/07/2021 13:10

איתי בן ה-9 הגיע למרפאת חרוב כשהוא סובל משלל בעיות – התפתחותיות, רגשיות, התנהגותיות. כל הטיפולים שקיבל אצל מומחים לא הועילו.

הוא קיבל סיוע לבעיות מוטוריקה בטיפולי ריפוי בעיסוק ופיזיותרפיה במכון להתפתחות הילד. כשהתחילו בעיות התנהגותיות בבית הספר לחינוך מיוחד, הוא נשלח לנוירולוג, אובחן כסובל מהפרעת קשב וטופל בריטלין. כשבעיית אלימות הופיעה, הוא נשלח לפסיכיאטר וקיבל תרופות הרגעה.

בתיק הרפואי שלו צוין כי חווה אלימות בתוך המשפחה ומתנהל תהליך של הוצאתו מבית הוריו ומעברו לפנימייה. אולם עד שהגיע למרפאת חרוב, המומחים לא זיהו את מכלול

הבעיות מהם סבל כתוצאה ישירה מטראומה התפתחותית שחוזה כתוצאה מהתעללות.

בזכות השיטה הייחודית של עבודת המרפאה, הוא קיבל הערכה רב-מקצועית ואת האבחנה החד-משמעית של נוירולוג, פסיכיאטר, קלינאית תקשורת ומרפאה בעיסוק (שעובדים במרפאה בליווי עובדת סוציאלית) שמתמחים בטיפול בילדים נפגעי טראומה, התעללות והזנחה.

"יכולנו לראות שכמו מרבית הילדים שחוו אלימות במשפחה, הוא סובל מפוסט טראומה מורכבת, וכל טיפול שהוא מקבל צריך להיות ממוקד טראומה", מסביר ד"ר פורטו בן הראש, פסיכיאטר ילדים ונוער שעובד במרפאת חרוב.

בשבוע שעבר נערכה ישיבת צוות ראשונה של מרפאת חרוב לילדים. המרפאה היא מרפאה רב מקצועית ראשונה מסוגה אשר נותנת שירותי...

Posted by מכון חרוב – הכשרות בתחום ילדים נפגעי התעללות והזנחה, Monday, December 16, 2019

"המומחים במכון להתפתחות הילד ובקופת החולים טיפלו בסימפטומים שונים, ומהות הבעיה לא טופלה. בזכות ההסתכלות המערכתית הרב-תחומית שלנו יכולנו להמליץ על טיפול רגשי ממוקד טראומה, להנחות את המטפלים שלו בקהילה שצריך לקחת בחשבון את האבחנה, ולהדריך את אנשי החינוך שעובדים איתו כי ההתנהגות האלימה שלו היא תגובה פוסט טראומתית, וצריך להתייחס אליה בהתאם".

כ-20% מילדי ישראל, אחד מכל חמישה, סובלים מאלימות מצד מבוגר – כך על פי הנתונים של מכון חרוב, הפועל למניעה, איתור, טיפול ושיקום ילדים נפגעי התעללות והזנחה.

הסיפור של איתי (שם בדוי) הוא סיפור קלאסי של הילדים האלה, שמרביתם סובלים מטראומה התפתחותית מורכבת, מסתובבים בין מומחים שונים, ובזמן שהתיק הרפואי שלהם הולך ותופח – האבחנה זו, שהיא הבסיס לכל טיפול, כלל אינה כתובה בו.

מרפאת חרוב לילדים, שהוקמה לפני כשנתיים בקמפוס של המכון באוניברסיטה העברית בירושלים, שמה לה למטרה לייצר מסגרת שנותנת מענה מקיף ככל הניתן לילדים אלו, והיא משרתת עשרות ילדים שמגיעים אליה בכל חודש.

"ילדים שנחשפים לפגיעה מאדם שהוא דמות מרכזית בחייהם, סובלים מהשלכות התפתחותיות מרחיקות לכת", מסבירה סתיו דקל עמיה, דוקטורנטית לריפוי בעיסוק ומנהלת מרפאת חרוב לילדים.

"הם מפתחים סימפטומים פוסט-טראומטיים רגשיים, ההתפתחות הפיזיולוגית שלהם נפגעת, וזה כולל פגיעה בהתקשרות ויכולת ליצור מערכות יחסים, כולל פגיעה ביכולות חקירה ולמידה, שפה ויכולות מוטוריות ואפילו פוגע במערכת החיסון. ולכן במרפאה שלנו שמים דגש על שיתוף פעולה בין מומחים בתחומים שונים".

כשהנורה האדומה לא נדלקת

ילד פגוע אלימות מבני המשפחה הקרובה מגיע בדרך כלל למרכז לטיפול ומניעת אלימות במשפחה של משרד הרווחה. מרכזים אלה מתמחים בטיפול רגשי בכל בני המשפחה, פוגעים ונפגעים, אך לא עוסקים בהיבטים ההתפתחותיים של הילדים.

כשהילדים סובלים מבעיות התפתחות, וזה קורה במרבית המקרים של התעללות והזנחה בגילאים צעירים, הם מגיעים למכונים ויחידות להתפתחות הילד של משרד הבריאות ושם פוגשים אנשי מקצוע בתחום ריפוי בעיסוק, נוירולוגיה ועוד.

הם מקבלים טיפול ממוקד לבעיות התפתחות כאלה ואחרות, אך למרבית המומחים אין הכשרה לטיפול ספציפי לילדים נפגעי אלימות. בהיעדר הכשרה כזו, במקרה שהילד עדיין לא מוכר למערכת, אנשי המקצוע יתקשו לזהות את הסימנים ולדווח על כך.

למרבית המומחים אין הכשרה לטיפול ספציפי לילדים נפגעי אלימות. בהיעדר הכשרה כזו, במקרה שהילד עדיין לא מוכר למערכת, אנשי המקצוע יתקשו לזהות את הסימנים

כך, למשל, רבים מהילדים שסבלו מהתעללות בפעוטונים ובידי מטפלות הגיעו למכונים להתפתחות הילד הרבה לפני פיצוץ פרשה כזו או אחרת, אבל זה לא הדליק נורה אדומה בקרב מומחים שהם סובלים מהתעללות.

סתיו דקל עמיר

"גם כשידוע שהילד נפגע מאלימות, הרבה פעמים לאנשי המקצוע בקהילה אין את הכלים והידע לאבחן אותו בצורה הכי נכונה ומדויקת", אומרת דקל עמיר. "לכן, בנוסף למתן שירות לילדים, המטרה שלנו היא לפתח ידע ותת-התמחות לטיפול בילדים כאלה במקצועות כמו ריפוי בעיסוק, קלינאות תקשורת, נוירולוגיה ופסיכיאטריה, להפיץ את הידע ואת הפרוטוקולים שאנו בונים ולהכשיר אנשי מקצוע נוספים".

"המטרה שלנו היא לפתח ידע ותת-התמחות לטיפול בילדים כאלה במקצועות כמו ריפוי בעיסוק, קלינאות תקשורת, נויורולוגיה ופסיכיאטריה, להפיץ את הידע ולהכשיר אנשי מקצוע נוספים"

כמו כן, לרוב לא מתקיים שיח וקשר שוטף בין אנשי המקצוע השונים שמטפלים בילד בקהילה.

"בהעדר שיח ישיר בין הגורמים המטפלים, הילדים הרבה פעמים נופלים בין הכיסאות, ולכן במקביל להתמחות של כל אחת מהדיסציפלינות אנחנו שמים דגש על מערך אבחון רב-מקצועי ומשותף", מוסיפה דקל עמיר.

תהליך קריטי

בבסיסה של העבודה במרפאת חרוב עומדת הבנה מבוססת מחקר משני העשורים האחרונים בתחום הנוירולוגיה ההתפתחותית כי התעללות והזנחה בגילאים צעירים גורמים לשינוי במבנה המוח.

"מדובר בתובנה חדשה יחסית, והיא דורשת התייחסות של כל אנשי המקצוע שמטפלים בילדים", אומר פרופ' איתי ברגר, מומחה לנוירולוגיה של הילד והתפתחותו במכון חרוב, מנהל שירות לנוירולוגיה של הילד בבית חולים אסותא באשדוד, ופרופ' עמית בבית הספר לעבודה הסוציאלית באוניברסיטה העברית.

"המידע המחקרי הפיזיולוגי-רפואי מבהיר כי במצבים כאלה שבהם הילד נתון בסטרס רעיל, משתבשים המנגנונים הטבעיים של גדילת המוח והתפתחותו, וגם פעילותה של מערכת החיסון במידה שגורמת לנזק מצטבר."

לפי פרופ' ברגר, הבנה זו מחייבת שינוי רחב בגישה האבחונית-טיפולית הקיימת היום, מכיוון שנזקים אלה ניתנים לשיקום, ולו חלקי. "בגיל הצעיר יש למוח גמישות מסוימת, ולכן, לפחות תיאורטית, יש יכולת מסוימת, לפצות על רכיבים של הנזקים שנגרמו", אומר ברגר.

פרופ' איתי ברגר (צילום: באדיבות המצולם)

"סיוע חיצוני בבניית חסינות ושיקום הנזקים ישפרו את מצבו של הילד למשך שנים רבות קדימה, וישפיעו על בריאותו הפיזית והנפשית למשך עשורים לאחר מכן.

"לפיכך, מניעה, טיפול, ריפוי ושיקום הם תהליכים קריטיים והם מחייבים גישה אבחונית-טיפולית חדשה שתתמקד לא רק במנגנונים הפיזיולוגיים, אלא גם ברמת המשפחה, ברמת החברה ובעיצוב המדיניות הציבורית.

"מניעה, טיפול, ריפוי ושיקום הם תהליכים

קריטיים והם מחייבים גישה אבחונית-טיפולית חדשה שתתמקד לא רק במנגנונים הפיזיולוגיים, אלא גם ברמת המשפחה, ברמת החברה ובעיצוב המדיניות הציבורית"

"כשאני למדתי נוירולוגיה, עדיין לא היה לנו את הידע הזה. היום, כשאנחנו מכשירים אנשי מקצוע, אנחנו מכשירים אותם בהתאם לתפיסה החדשה".

במאמר שכתב בנושא, "שינויים במבנה המוח של תינוקות עקב התעללות", מדבר פרופ' ברגר על "טיפול מודע טראומה" כגישה המתאימה לזיכוי ילדים הסובלים מהתעללות והזנחה לאבחונם וטיפול בהם.

"רבים מהמאמרים המדעיים בעולם שעוסקים בנושא מסכימים כי יש להכשיר צוותים ייעודיים לטיפול בטראומה בילדים, ובד בבד להקנות את עקרונות האבחון והזיהוי לכלל המטפלים בילדים נפגעי הזנחה והתעללות – החל בצוותים רפואיים במרפאות, בחדרי

המיון ובמחלקות בתי החולים, וכלה בצוותים טיפוליים, במערכות הבריאות והחינוך, מרמת הפעוטונים ומעונות היום ועד סוף כיתה י"ב", נכתב במאמר.

פרוטוקול טיפולי חדש בריפוי בעיסוק עבור ילדים נפגעי התעללות והזנחה כבר מיושם במרפאה, והוא פותח בשיתוף בית הספר לריפוי בעיסוק של האוניברסיטה העברית. בנוסף, משולבים בעבודת המרפאה סטודנטים במסגרת הכשרתם המעשית.

במפגש עם ילדי המרפאה, הם רוכשים כלים לטיפול באוכלוסייה זו, וכך גדל דור חדש של אנשי מקצוע מוכשרים שמכיר את התופעה, רגיש לאיתורה, יודע מה הם המענים הקיימים ואף רכש כלים לטיפול מותאם.

במפגש עם ילדי המרפאה, הם רוכשים כלים לטיפול באוכלוסייה זו, וכך גדל דור חדש של אנשי מקצוע מוכשרים שמכיר את התופעה, רגיש לאיתורה, יודע מה הם המענים הקיימים ואף רכש כלים לטיפול מותאם

נוסף למרפאה בקמפוס ירושלים, בשנה הקרובה צפויה להיפתח שלוחה נוספת של המרפאה ברחובות בשיתוף בית הספר לתזונה של האוניברסיטה העברית וגורמים נוספים.

בשלוחה זו ישולבו גם תזונאיות קליניות, אחיות ורופאי ילדים בקהילה בצוות הרב מקצועי של המרפאה, מתוך חזון לשלב אנשי מקצוע נוספים בפרויקט הרחבת הידע וההתמחות בתחום.

"נכון להיום, פעילות המרפאה ממומנת על ידי קרנות פילנתרופיות והשאיפה היא להביא את פעילות המרפאה למודעות רחבה, והעשייה תוכל להתרחב ולספק שירותים לכל הילדים הזקוקים לכך", מסכמת דקל עמיר.